CURAÇAO EN ONDERHOORIGE EILANDEN
1816—1828

DOOR

MR. B. DE GAAY FORTMAN

VI

Over de *samenstelling* van de rechterlijke colleges nog een enkel woord.

Allereerst de Raad van civiele en crimineele justitie. Toen Mr. Van Starckenborgh als gouverneur-generaal ad interim overleden was, had niet zonder strijd dezelfde opschuiving plaats als toen Mr. Elsevier tot het fiskaalsambt geroepen was. Mr. Serrurier werd raad-fiscaal en Mr. W. W. Duyckinck met de waarneming van het voorzitterschap belast. Met Cantz'laars komst traden Mr. Elsevier en Mr. Serrurier een stap terug, achtereenvolgens tot raad-fiscaal en tot voorzitter van het Hof van justitie. De gegradueerde leden werden afgeschaft ¹⁾; in hun plaats kwamen G. Striddels ²⁾ en I. N. C. Jutting. De Larrey was reeds in 1819 vervangen door W. A. van Sprengler, die bij zijn benoeming tot gouverneur van St. Eustatius in 1823 opgevolgd werd door D. Specht. In 1824 trad Royer af wegens hoogen leeftijd en particuliere werkzaamheden; zijn opvolger I. C. Meyer kreeg in 1827 drie nieuwe leden naast zich: H. van der Meulen voor G. Striddels, M. B. Schotborgh voor I. N. C. Jutting en M. E. van der Dijs voor D. Specht. Verscheidenen hunner waren met nog vele anderen vóór hun benoeming plaatsvervangende leden,

¹⁾ Mr. Duyckinck werd gouvernements-secretaris.

²⁾ Toen nog majoor-commandant van de schutterij. Zie *De oprichting der Curaçaosche schutterij*.

geassumeerde leden of leden ad hoc in verschillende gevallen, als de gewone leden zich wegens verwantschap met de gedingvoerende partijen aan de behandeling van zaken moesten onttrekken.

Bij de benoeming van I. N. C. Jutting in 1820 heeft zich het geval voorgedaan, dat zijn bedanken niet wordt aangenomen, „aangezien zijne opgegeven redenen niet van dat gewigt zijn om hem van de waarneming des opgemelden posts te ontslaan”, een reeds in den tijd van de West-Indische compagnie aan het hoofd der kolonie gegeven bevoegdheid ¹⁾, nochtans in het Regeeringsreglement van 1815 slechts gehandhaafd voor de raden van politie (art. 29). Wel eigenaardig is, dat juist met Jutting dit geval zich voordeed; hij werd een der felste tegenstanders van den gouverneur. Met hem en Striddels, ook al geen vriend van Cantz'laar, deed zich, toen hun tijd van aftreden daar was, een weinig verheffend incident voor. De Raad van justitie vroeg den gouverneur beide leden te herbenoemen, maar dit werd afgewezen en den Raad verzocht de vereischte voordrachten te doen. Overeenkomstig het Regeeringsreglement werden daarop de beide aftredenden geplaatst. In de vacature-Striddels werd H. van der Meulen, plaatsvervangend lid van het College van commercie en zeezaken, benoemd ²⁾. Op de andere voordracht werd toen naast Jutting Striddels geplaatst, waarop de gouverneur M. B. Schotborgh benoemde. Dadelijk daarop kreeg het raadslid D. Specht op verzoek ontslag, en toen werd met den weesmeester B. A. Cancrjn en J. Muller J. Azn. weer I. N. C. Jutting, als eerste, voorgedragen. De gouverneur vond hierin aanleiding zijn standpunt ten opzichte van de niet-herbenoeming der aftredenden uiteen te zetten. Vooreerst meende hij, dat uit het verzoek van den Raad om voorziening

¹⁾ Zie Hamelberg, *De Nederlanders op de West-Indische eilanden*, blad. 156.

²⁾ (1799—1871). Hij was scheepsbouwmeester en reeder, later lid van den Kolonialen Raad. In eersten echt was hij gehuwd met Jkvr. C. M. L. van Raders een zuster van den baron R. F. van Raders, die in dubbelen zin v. d. Meulens zwager was, gehuwd als hij was met Elizabeth van der Meulen.

ten opzichte dezer heeren, wier dienstdtijd verstreken was, mocht worden afgeleid, dat deze niet verlangden langer in die betrekking te blijven; in de tweede plaats zou het aangehaalde voorschrift van art. 46 te beschouwen zijn „eerder als eene eerbewijzing aan den aftredende . . . dan wel als een dwangmiddel ten opzichte van den Gouverneur om zoodanig lid te herkiezen,” terwijl in de derde plaats uit de niet-herkiezing moest worden afgeleid, „dat of om redenen des Gouverneurs keuze op dat Lid niet gevallen is, of wel dat aan hetzelfde een rusttijd, ten minste geëvenredigd aan zijnen afgeloopen dienstdtijd verleend wordt.” Ook Cancrijn kwam niet in aanmerking, terwijl ten aanzien van ds. Muller werd overwogen, „dat geestelijke ambtenaren ambtshalve verschoond zijn van de waarneming van het regtersambt,” „en dat geen plaats gehad hebbend precedent van dien aard binnen deze kolonie de gronden dezer stelling kan ondermijnen”¹⁾. De voordracht was dus onaannemelijk. En toen de nadere voordracht ook nog twee namen bevatte, die den gouverneur niet aanstonden, dus maar één persoon, die volgens zijn inzicht verkiesbaar was, besloot de gouverneur „tot vermijding van contestatiën” dezen, M. E. van der Dijs, te benoemen.

De plechtige zittingen tot installatie van nieuwe leden woonde Cantz'laar geregeld bij.

De secretaris Mr. Hayunga werd in 1824, toen hij met verlof naar Holland ging, vervangen door den procureur J. Ferguson, en bij Koninklijk besluit van 22 Januari 1826 opgevolgd door J. K. Latté.

Wat de samenstelling van het College van commercie en zeezaken betreft — als voorzitter trad eerst A. A. Beutner op; in 1822 besloot de Raad van politie echter, dat bij toerbeurt telkens twee zijner leden als voorzitter en plaatsvervangend voorzitter zouden optreden. Tot leden benoemde de gouverneur-generaal in 1816 de koop-

¹⁾ Waarschijnlijk werd hier bedoeld op het door Euwens, *De eerste dagen van het Engelsche bewind op Curaçao in 1807* meegedeelde geval van ds. P. J. van Esch, die in de toen gelijk bezette Raden van politie en justitie zitting had.

lieden J. F. G. Ziegler en J. W. G. Jutting; als plaatsvervangende leden komen voor J. H. Apitsz en G. F. Lenz, A. de Veer Jr., J. C. Meyer en H. v. d. Meulen; als geassumeerd lid werd in 1818 bij afwezigheid van Jutting J. H. Schieling aangewezen.

De *additioneele artikelen* van het Regeeringsreglement, bij Koninklijk besluit van 28 Januari 1823 vastgesteld ¹⁾, gaven den gouverneur een macht, die weinig met art. 44 van dat reglement in overeenstemming lijkt. Minder dan de verplichting van den Raad van justitie om den gouverneur te dienen van raad over verzoeken om surséance van betaling en brieven van „sessie” ²⁾. bedoel ik de bepaling, dat de notulen der raadsvergaderingen driemaandelijks aan den gouverneur moesten worden ingezonden. Wel staat erbij, dat dit was om die stukken naar het departement van koloniën te zenden, doch dit zou niet kunnen verhinderen, dat de gouverneur er ook een ander gebruik van kon maken, zooals hij dan ook deed in de dubloenenzaak, waarin de notulen hem op de hoogte brachten van de beweegredenen van den Raad voor de ongegronde kostenveroordeeling ³⁾.

Er waren eerst vier *praktizijns*, bij het College van commercie en zeezaken niet toegelaten: S. Bulté, D. Gaerste, C. F. Römer en M. Ricardo ⁴⁾. Als procureurs waren zij beëdigd. In den loop der jaren kwamen erbij: J. W. Nuboer ⁵⁾, J. Ferguson, Mr. C. C. Römer en Mr. W.

¹⁾ Meegedeeld in dit tijdschrift, 7de jg. bladz. 505.

²⁾ Brieven van cessie of boedelafstand.

³⁾ *Munt- en geldmoeilijkheden*, enz. II, t. a. p. bladz. 50 en 51.

⁴⁾ Zijn portret vindt men bij Euwens, *Admiraal Pedro Louis Brion*, t. a. p. tegenover bladz. 296. Dat hij Mr. was, zooals daar vermeld, lijkt mij niet waarschijnlijk. Behalve praktizijn was hij gouvernementstolk en -vertaler en auditeur-militair bij de schutterij na Mr. Hayunga. In 1823 werd hij geschorst, toen hij medeplichtig bleek aan de ontvluchting van Irvine (Zie *Een wonderlijke onderneming tegen Porto-Rico*). Voor de tweede maal geschiedde dit, toen hij in 1824 zijn diensten verleende aan het door den gouverneur strafwaardig geachte protest in de dubloenenzaak. Zijn beroep op den Koning mocht niet baten. Bij Kon. besl. van 5 Mrt. 1826 werd beslist, dat hij werd gehouden voor ontslagen. (Oud archief no. 305). Toch komt hij bij de reorganisatie van Van den Bosch weer voor als gouvernementstranlateur en interpreteur. Later werd hij nog secretaris van den Kamer van Koophandel.

⁵⁾ Die in 1822 dienst nam in het Spaansche leger op de vaste kust Oud-archief no. 318.

M. Forbes ¹⁾. Van Mr. Hayunga wordt vermeld, dat hij 5 April 1816, hij was toen reeds adjunct-fiscaal, als advocaat beedigd werd, en P. F. V. Rigaud ²⁾ adverteerde in 1823 in *de Curaçaosche courant*, dat hij, licentiaat in de beide rechten, door den Raad van justitie als „consulterend advocaat” was toegelaten.

In de eerste zitting van het Hof kwamen de advocaten en praktizijns telken jare hun gelukwenschen aanbieden bij monde van een hunner en tevens het verzoek doen, om ook in het nieuwe jaar op hun reeds afgelegden eed te mogen praktizeeren. Zeer omvangrijk was die praktijk echter niet, en dat was ook de reden, dat Nuboer aan den overkant, op de vaste kust, zijn geluk ging beproeven. Eenige jaren hadden zij bovendien een soort van oneerlijke mededinging te doorstaan van zekeren Mens de Broyer. Curaçao was nl. een verbanningsoord, waarheen de tot deportatie in het moderland veroordeelden gebracht werden. Hun werd geen andere belemmering hunner vrijheid opgelegd, dan noodig was, om hun terugkomst in Europa te verhinderen ³⁾. Zij werden bij aankomst allen „onder de surveillance van het officie Fiscaal, . . . in volle vrijheid gesteld”. Mens de Broyer, die in 1820 aangekomen was, schijnt zich als praktizijn verdienstelijk te hebben willen maken. Anderhalf jaar na zijn aankomst werd hem door den gouverneur op aanschrijving van den Koning „de uitoefening van eenige burgerlijke regten . . . toegestaan.” Toen de fiscaal daarvan mededeeling deed in *de Curaçaosche courant* van 5 Januari 1822, voegde hij daaraan toe, dat daaronder niet te verstaan

¹⁾ Hij had alleen examen in het Oud-Hollandsch recht gedaan, niet tevens in de Code Napoleon en had daarom vrijstelling noodig, die hem door den gouverneur onder nadere goedkeuring des Konings verleend werd. Hij behoorde tot degenen, die in 1826 solliciteerden naar het commissariaat van politie. Kort daarna ging hij naar Suriname, waar hij spoedig overleed.

²⁾ Zie over hem Bosch, *t. a. p.* II, bladz. 333 e. v. en *Het Koloniaal Weekblad* van 7 Jan. 1926.

³⁾ Aldus stond in het Kon. besluit van 9 Juli 1816, dat betrekking had op de eerste gedepoteerden Pierre Rogist en Guillaume van Campenhout uit België, nog onder het Fransche bestuur veroordeeld. Andere bannelingen waren J. Heinen, P. J. van den Berghe, D. B. Smit. G. Heerbaart, Cornelis Ridderkerk, D. Nap en de reeds genoemde Graham.

was, „eenige qualificatie tot het exerceeren van de judicieele praktijk, en welke hem gansch en al verboden blijft.” Nog hetzelfde jaar wendden zich de procureurs tot den Raad van justitie met nieuwe klachten en met verzoek om maatregelen, „als welke dat sujet in de onmogelijkheid stellen zijne chicaneuse minées en opstokingen te continueren.” Een verscherpte bekendmaking tegen De Broyer in *de Curaçaosche courant* was het gevolg. Hij overleed in 1827.

Blijkbaar weinig begeerd, was de betrekking van *regter van den scherpen zwaarde*, wiens ambt geen sinecure was. Meer dan een half jaar zocht de adjunkt-fiscaal tevergeefs naar een opvolger voor den einde 1818 overleden titularis, en juist toen hij den gouverneur-generaal in overweging gegeven had, maar een gouvernementsslaaf vrij te laten onder voorwaarde, dat hij dit werk op zich zou nemen, werd eene liefhebber gevonden, die zich beschikbaar stelde tegen een extra-handgeld van één gouden Johannis. In 1827 vindt men voor hem het volgende tarief vastgesteld: voor geeseling / 3.33, voor geeseling met brandmerk / 6.66, voor doodstraf / 13.33 en / 1.— voor het luiden der justitieklok bij de uitoefening van crimineele justitie.

Met de *politie* was het allertreurigst gesteld. Onder Van Starckenborgh bestond de sterkte uit 1 substituut-schout, 2 blanke dienaars der justitie, 1 opperpolitiewachter en 8 gewone wachters, hoofdzakelijk voor het ontdekken van belastingfraudes. Bij deze minimale bezetting was het nog onmogelijk het korps voltallig te houden. De bezoldiging was van 12 tot 15 pesos per dag. Er bestond een vooroordeel tegen de betrekking, schreef de gouverneur aan den fiscaal in antwoord op diens klachten. Misschien ten gevolge van het wangedrag, waaraan de politiemannen zich schuldig maakten ¹⁾).

Cantz'laar kwam met een reorganisatie, volgens welke het ondergeschikt personeel, onderschout, 2 dienaren van politie en 6 onderagenten, nieuw aangesteld zouden wor-

¹⁾ Zie *Het Koloniaal Weekblad* van 26 Febr. 1925 en 11 Febr. 1926.

den en allen blanken zouden moeten zijn; de onderagenten zouden alleen worden gebruikt voor dienstzaken, de crimineele justitie betreffende.

Des nachts werden ook door de schutterij politiediensten verricht, wat meer dan eens aanleiding gaf tot botsingen met de eigenlijke politie.

De bronnen helderen niet op, hoe de minister van Koloniën einde 1826 ineens kwam tot zijn last aan den gouverneur om een commissaris van politie aan te stellen tusschen fiskaal en schout om de „directie der politie”¹⁾ waar te nemen. Hij moest „tot den fatsoenlijken stand . . . behooren.” Benoemd werd met ingang van 1 Januari 1827 de zes en twintig-jarige Mr. J. Bennebroek Gravenhorst²⁾.

Men kent de eensdeels gemoedelijke en anderdeels willekeurige behandeling van politie- en justitiezaken onder de bedeeing van het oud-Hollandsche recht voldoende, dan dat het noodig zou zijn, hier daarop nogmaals de aandacht te vestigen. Genoeg zij, dat het op Curaçao niet beter was dan elders. Bovendien had men daar het groote onderscheid tusschen blanken, vrije gekleurden en slaven. De instructie van den gouverneur-generaal legde dezen uitdrukkelijk de verplichting op, ervoor te zorgen, dat de naturellen noch de vrije gekleurde lieden in hun rechten benadeeld werden.

Een oude verordening, van 19 Juli 1808, bepaalde, dat zij, die voor misdaad of wangedrag ingesloten waren, en op gouvernementskosten onderhouden werden, dat levensonderhoud met arbeid aan openbare werken moesten terugbetalen. Men zag het nu gebeuren, dat „gemeene lieden, die niets bezitten,” zich schuldig maakten aan rustverstorende daden, bij onmacht om boeten te betalen eenige dagen gevangenisstraf moesten ondergaan, en in dien tijd door familie onderhouden werden, zoodat de

¹⁾ De „opperdirectie . . . over de policie van de Stad en het geheel Eiland” had de Raad van politie (art. 35).

²⁾ Kort te voren had hij, nog als advocaat te Amsterdam, om een benoeming tot weesmeester gevraagd. Hij bracht het tot president der Rechtbank, en nam van 1854 tot 1856 het ambt van gouverneur waar. Hij overleed in 1859.

gevangenisstraf niets beteekende. De Raad van politie bepaalde daarop, dat ook boeten konden verhaald worden door tewerkstelling aan openbare werken en op vaartuigen.

Al heeft de fiskaal met zijn dienaren handenvol werk, van groote criminaliteit kan men in dezen tijd niet spreken; tal van kleine diefstallen moeten geweten aan den slechten economischen toestand der slaven. De krijgswaarden hadden het in den eersten tijd niet veel minder druk dan het Hof van justitie in strafzaken Halsmisdrijven kwamen slechts bij uitzondering voor ¹⁾. Het dagboek van den commissaris van politie over 1827 ²⁾ geeft een aardig inzicht in de wijze, waarop de politie destijds buiten vorm van proces alle mogelijke klachten wist af te doen.

Leger en Vloot. Het was een groot garnizoen, dat in 1816 met de *Prins van Oranje* en de *Haay* op Curaçao gebracht werd. Het waren 3 kompagnieën van het bataljon jagers no. 11 ³⁾ en 1 kompagnie artillerie. Tot de staf behoorden 1 luitenant-kolonel, 1 kapitein-ingenieur, 1 kapitein-kwartiermeester, 1 luitenant-adjudant, 1 chirurgijn-majoor, 1 chirurgijn 2de en 2 chirurgijns 3de klasse. Voorts waren er 9 officieren der jagers met 267 onderofficieren en minderen, 4 officieren der artillerie met 41 onderofficieren en minderen, een kleine staf van 4 personen, in het geheel 333 soldaten. De namen van eenige officieren zijn reeds genoemd, andere zullen in het volgende ter sprake komen.

Waarschijnlijk zal een zoo sterke bezetting wel noodig geweest zijn in een tijd, waarin men de mogelijkheid van verdediging van het eiland tegen een buitenlandschen vijand nog niet opgegeven had, ofschoon er in het verleden weinig reden was, om te veronderstellen, dat die

¹⁾ Zie *Het Koloniaal Weekblad* van 18 Juni 1925.

²⁾ Oud-archief no. 714.

³⁾ Bij Kon. besl. van 27 Febr. 1819 werd dit in no. 28 veranderd. Oud-archief no. 303.

met vrucht zou kunnen geschieden ¹⁾. En in vreedstijd miste men ook toen de gave, om de soldaten den tijd niet te doen dooden maar nuttig te doen doorbrengen. Men zal zich niet veel daarom bekommerd hebben, en het is de vraag of het gehalte der troepen van dien aard was, dat van een andere behandeling veel verwacht kon worden. Het groote aantal krijgsraden, die over mishandeling en diefstal, verzet tegen meerderen en andere militaire misdrijven had te oordeelen, wijst voldoende op de moeilijkheden, die zich voordeden. Dit trok de aandacht van den minister van Koloniën, die door den gouverneur den garnizoenscommandant deed aanschrijven, om als regel de strafbare feiten krijgstuchtelijk af te doen. Toen daarmee niet voldoende naar des gouverneurs zin rekening gehouden werd, weigerde hij herhaaldelijk de benoeming van zulke krijgsraden.

Ook onder de officieren kwamen meermalen moeilijkheden voor, zoo onderling als met het gouvernement. De garnizoenscommandant, overste Knotzer, had den 1sten luitenant der artillerie P. C. Simon ²⁾ voor den krijgsraad gebracht, en kon diens vrijspraak niet verkroppen. Toen de gouverneur-generaal bezwaar maakte hem verlof naar Holland toe te staan, om van dit vonnis in beroep te gaan, legde hij zijn degen op tafel, zeggende: „ik begeef mij in arrest, ik wil met den luitenant Simon niet dienen”. Dit kwam hem echter duur te staan, want Kikkert, die hem in het geheel niet lijden mocht wegens zijn voortdurende ontevredenheid, hield hem aan zijn woord, en eerst na een jaar in arrest te hebben doorgebracht, kon hij in 1818 met 's Konings verlof naar het

¹⁾ Weinig hoopvol schijnt ook de woordenkeus van art. 9 van het Regeeringsreglement: Alvorens tot eene kapitulatie over te gaan, zal de Gouverneur Generaal met den Raad van Policie de punten van dezelve, voor zoo verre die betrekking hebben tot de personele veiligheid, en het behoud der publieke en particuliere eigendommen en bezittingen, beraamen, waarbij derzelve belangen en regten, zooveel de omstandigheden zulks zullen toelaten, in het oog gehouden worden.

²⁾ 1793—1864; gehuwd met Jeannette Schotborgh. Hij had deelgenomen aan den slag bij Waterloo.

moederland gaan ¹⁾). Zijn opvolger in het commando over het bataljon jagers was de kapitein B. Krapf ²⁾), terwijl de majoor der artillerie W. Schmidt ³⁾) tijdelijk als garnizoenscommandant optrad. Echter niet voor lang; hij was niet meer geschikt voor zijn militaire taak, en werd kort na de komst van Knotzers opvolger, de overste D. J. van de Linde, gepensionneerd, slechts eenige dagen voor zijn dood op 18 Augustus 1819.

Onder Van de Linde, 26 November 1818 op Curaçao gekomen, raakten de poppen eerst recht aan het dansen. Het begon in Januari 1819 met een klacht van Nuboer, wiens vrouw hij het hof scheen te maken, aan den gouverneur-generaal, die V. d. Linde aanried, om „de woning van den heer Nuboer te menageren.” Deze beloofde dit. Doch daarna stapelden de klachten over hem zich op. De 2de luitenant der jagers P. van Otterloo beklagde zich over een provooststraf zonder acces, hem opgelegd, en over hoonende uitdrukkingen jegens hem, door V. d. Linde gebezigd. De chirurgijn-majoor J. Groesbeek had klachten over „herhaalde aanmatigingen” van den garnizoenscommander Majoor Schmidt volgde en daarna de kapitein Bauer ⁴⁾). Ook de gouverneur-generaal had klachten over V. d. Linde, en wel over gebrek aan eerbied jegens hem, daar hij de dagelijksche rapporten door een ondergeschikte liet brengen in plaats van dit zelf te doen. Ook moest hij tegen den garnizoenscommandant optreden, toen deze gestrafte militairen naar diens woning Steenrijk ⁵⁾) boven Pietermaai liet brengen, blijkbaar om zich daar in het schouwspel van het toedienen van rietslagen te verlustigen. Voorts had

¹⁾ Hij bracht het nog tot generaal-majoor, en nam in dien rang deel aan den tiendaagschen veldtocht. Zie *Abbring, t. a. p.*, bladz. 23, die meer met hem ophad dan Kikkert.

²⁾ † 31 Mei 1821.

³⁾ Over hem: Euwens, *Curaçao in 1803—1804*.

⁴⁾ Geboren in 1789; streed van 1806—1809 in Duitschland, in 1815 in Frankrijk. *Abbring, t. a. p.*, bladz. 24, deelt mee, dat hij in 1834 kolonel in Oost-Indië was. *Oud-archief* no. 397 bevat een brief van V. d. Linde over insubordinatie van den kapitein-adjudant Bauer en over tegenwerking van den gouverneur.

⁵⁾ Steenwijk noemt Feenstra I, bladz. 138, het.

de Raad-fiscaal herhaaldelijk moeite met hem, en het zal een opluchting voor dezen geweest zijn, toen hij als waarnemend gouverneur in Juni 1820 's Konings last ontving, om den overste V. d. Linde met de eerste geschikte gelegenheid terug te zenden. Dat kon 31 Augustus geschieden ¹⁾.

Het plan van bezuiniging, waarmee Cantz'laar kwam, hield ook in een vermindering van het garnizoen en van andere militaire uitgaven, waarvan een besparing van 87.000 gld. werd verwacht. In den loop van 1821 werd daaraan uitvoering gegeven. De sterkte van het garnizoen werd teruggebracht tot 14 officieren en 184 onder-officieren en manschappen, ongerekende de 30 man van het korps batterij- en seinwachters ²⁾. Het lag in de bedoeling gebruik te maken voor militaire doeleinden van de schutterij, toen bestaande uit 1251 man, waaronder 213 vrije negers en 157 vrije mulatten. Een groot aantal officieren kreeg de keus tusschen pensionneering of overgang naar Oost-Indië. Tot hen, die bleven, behoorde de majoor der artillerie D. W. Dusteler ³⁾, die V. d. Linde als garnizoenscommandant opgevolgd was, de kapitein-ingenieur H. J. Abbring ⁴⁾, de kapitein-kwartiermeester S. Platz ⁵⁾, de kapitein-adjutant R. F. van Raders, de tweede luitenant R. H. Esser ⁶⁾. Na Dustelers vertrek

¹⁾ Als zijn opvolger was bij Kon. besl. van 12 Dec. 1819 no. 65 (O u d a r c h i e f no. 304) luit. kol. J. P. Sprenger benoemd; deze is echter niet op Curaçao aangekomen.

²⁾ Teenstra, *t. a. p.* I, bladz. 178, geeft de sterkte van het garnizoen van 1818 tot 1827. Daaruit blijkt, dat het in 1818 323 man telde, in 1820 tot 268 en het volgens jaar tot 183 daalde; sedert was het hoogste cijfer 224 in 1827, het laagste 147, in 1822.

³⁾ Later ging hij naar Suriname, waar Ds. G. B. Bosch, *t. a. p.* III, bladz. 65 hem vermeldt.

⁴⁾ Zooals hij zelf meedeelt, vroeg hij in 1820 nog 3 of 4 jaar op Curaçao te mogen blijven, en deed hij afstand van bevordering tot majoor, omdat zijn weinige kunde en ervarenheid hem daarvan afschrikten. In 1825 keerde hij naar Nederland terug.

⁵⁾ In 1822 ging hij naar Suriname, werd daar tot majoor bevorderd, doch keerde einde 1826 terug als gezaghebber van Aruba. Acht maanden later, 14 Aug. 1827, stierf hij daar.

⁶⁾ Hij ging in 1823 naar Holland en vandaar naar Suriname. Als majoor en garnizoenscommandant kwam hij op Curaçao terug, waar hij van 1845 tot 1848 gouverneur was. † 27 Dec. 1864.

naar Suriname werd kapitein Dietz ¹⁾ plaatselijk commandant. Onder hen, die naar Holland gingen, was de 1ste luitenant J. M. van Eps ²⁾, die het volgend jaar als adjudant van het bataljon terugkwam. De gewezen adjudant van den gouverneur-generaal Kikkert, I. Kikkert, vroeg pensioen, maar ging kort daarop toch naar Holland waar hij zeer spoedig, 7 Augustus 1822, overleed.

Reeds in Augustus 1821 zond Cantz'laar een plan van verdediging der kolonie naar den minister van koloniën. In afwachting van de goedkeuring daarvan werd reeds dadelijk begonnen met het bouwen van batterijen op het rif en Punto Bravo.

26 Juni 1825 kwam op Curaçao met het fregat *Amstel* onder den kapitein ter zee T. Bakker de generaal der genie baron Krayenhoff met een opdracht aangaande het vestingstelsel ⁴⁾. Hem vergezelden de kolonel I. Versteer, de majoors A. F. Trip en P. Balfour van Burleigh, de kapiteins-ingenieur J. C. Biben en J. Mouchard, en, als secretaris, de adjunct-commies aan het departement van oorlog H. M. Schouten. 15 October 1825 was

¹⁾ † 27 Juni 1826; was gehuwd met mej. J. A. J. Webb Duyckinck.

²⁾ Hij was gehuwd met J. S. Muller, dochter van den magazijnmeester G. C. Muller.

³⁾ Van Krayenhoff bestaat een door hem zelf geschreven, door Mr. H. W. Tydeman uitgegeven beschrijving zijner *levensbijzonderheden*. Aan v. d. Aa, *Biografisch Woordenboek* ontleen ik slechts het volgende. In 1758 geboren, studeerde hij te Harderwijk en promoveerde in de wijsbegeerte en in de geneeskunde. Door zijn partijkiezen voor de revolutie aan de zijde van de Fransche legers gebracht, werd hij in 1795 benoemd tot adjunct-inspecteur-generaal der rivieren en adjunct-contrarolleur der Hollandsche fortificatiën met den rang van luitenant-kolonel. Napoleon benoemde hem tot brigade-generaal en inspecteur-generaal bij de Fransche genie. In 1813 koos Krayenhoff de zijde der omwenteling, en werd het volgend jaar luitenant-generaal, inspecteur-generaal der fortificatiën en van het korps ingenieurs, mineurs en sappeurs en der pontonniers. Hangende het onderzoek naar den bedriegelijken bouw der zuidelijke vestingen werd hij naar Curaçao gezonden, na zijn terugkeer voor het Hoog Militair Gerechtshof gedaagd en in zijn betrekking geschorst doch volkomen vrijgesproken. (Zie *Gedenkstukken der algemeene geschiedenis van Nederland 1825—1830*, bladz. 10, 259 noot ¹⁾, 347). Hij overleed in 1840.

Tot zijn opdracht bij zijn vertrek naar Curaçao behoorde een onderzoek in verband met de op Aruba ontdekte goudmijn. Kon. besl. 12 Mrt. 1825 La. I^a geheim.

⁴⁾ Oud-archief no. 368.

Krayenhoff reeds gereed met zijn verslag, dat bij Koninklijk besluit van 10 Aug. 1826 geheim werd goedgekeurd. De voltooiing van den vestingbouw, van 1826 tot 1828, werd op 954.756 gld. begroot. Onder leiding van den luitenant-kolonel-ingenieur J. C. Ninaber werkten de volgende genie-officiëren aan de uitvoering van het plan: de 1e kapitein J. H. F. de Veye de Burmé ¹⁾, de 2e kapitein E. J. van Eekhout ²⁾, de 1ste luitenants P. B. van Duin ³⁾, F. G. van Limburg Stirum en H. G. van Bronkhorst ⁴⁾ en de 2de luitenants H. M. van der Goes en J. van der Stok. De trasspecie voor den bouw werd van St. Eustatius gehaald. 29 December 1828 werd het nieuwe Riffort aan het gouvernement overgedragen ⁵⁾.

Was de landmacht vrijwel werkeloos, des te meer hadden de oorlogsschepen te doen. De *Prins van Oranje* en de *Haay* gingen weer spoedig naar het moederland terug. Eerstgenoemd schip bracht de Engelsche troepen naar Jamaica, de *Haay* onder bevel van De Quartel deed eerst nog dienst voor de overneming van Aruba van het Engelsch bestuur. Voorts was er reeds dadelijk de korvet *Ajax*, die konvooi verleende naar Puerto Cabello en La Guayra. Einde 1816 kwam Zr. Ms. brik *Daphne*, een jaar later het fregat *Euridice* onder den kapitein ter zee I. M. Polders. 19 Maart 1818 ging dit schip naar La Guayra, door Brion geblokkeerd, om de eigendommen der Curaçaoenaars te beschermen en henzelf naar Curaçao te brengen. In het voorjaar van dat jaar, nog vóór de komst van de brik *Zwaluw*, brak er een geweldige gele koorts-epidemie uit onder de bemanningen der koopvaardij- en der oorlogsschepen. Met name de *Zwaluw* en de *Euridice* moesten vele officieren en minderen missen. Op den kapitein-luitenant I. F. C. Wardenburg, die in Maart 1819 met de korvet *Dolfijn* kwam, tegelijk met de brik *Merkuur*, had dit zulk een invloed, dat hij met zijn officieren

¹⁾ † 6 Jan. 1826 op Curaçao.

²⁾ Hij huwde een dochter van den ontvanger-generaal, Catharina Stridels van Uytrecht.

³⁾ Ging 4 Dec. 1826 naar Holland terug.

⁴⁾ † 24 Oct. 1827 op Curaçao.

⁵⁾ Zie *de Cur. Crt.* van 3 Jan. 1829.

tot den gouverneur-generaal het verzoek richtte, om naar Holland terug te mogen gaan, wat hem een scherpe terechtwijzing over zijn kleinmoedigheid bezorgde, en de mededeeling, dat de regeering er niet onkundig van gelaten zou worden. De *Dolfijn* bleef, maar ook daarop moesten velen de tol aan de natuur betalen, en hetzelfde bleek op de *Merkuur* het geval te zijn geweest, toen dit schip van een reis naar St. Martin terugkwam. De gouverneur-generaal wist van de aanwezigheid met verlof van den kapitein-luitenant ter zee H. W. de Quartel gebruik te maken, om hem als 1sten officier op de *Merkuur* te plaatsen. Toen eenige maanden later de ziekte zich daar aan boord herhaalde, kon ook de kapitein-luitenant A. G. Pool, de kommandant, het niet langer uithouden, en vroeg hij voor zichzelf verlof om naar Holland te gaan, wat de gouverneur-generaal weigerde, maar einde 1819 door den minister verleend werd, waarop De Quartel het bevel van hem moest overnemen. Eerst 15 Maart 1820 werd aan dit bevel uitvoering gegeven. Pool ging met de *Dolfijn* naar Holland en De Quartel bleef met de *Merkuur* als stationsschip.

De korvet *Komeet*, einde 1819 over Suriname naar Curaçao vertrokken, had in uitdrukkelijken last de haven, die het schip 19 Juni 1820 bereikte, niet binnen te loopen van wege „de verwoestingen der op deze station van tijd tot tijd heerschende klimaat ziekte”¹⁾. Een en andermaal verleende de *Komeet* zonder binnen te komen konvooi naar de vaste kust, deed nog een reis naar Suriname en kwam in November 1820 met uitdrukkelijk verlof van den nieuwen gouverneur de haven binnen. Wel een bewijs van den langen duur der epidemie²⁾.

13 September 1821 strandde de *Merkuur* aan de Oostpunt. Met veel moeite kreeg De Quartel het schip vlot en bracht het zes weken later de haven binnen, waar her-

¹⁾ Kon. besl. 13 Oct. 1819 no. 77. Oud-archief no. 304.

²⁾ Oud-archief no. 308 bevat een verslag van de dokters Beeversen Cabrera over de ziekte van Mrt. tot Oct. 1818; op 177 lijdens hadden zij tezamen 46 sterfgevallen. Alleen op de schepen heerschte de ziekte.

stelling mogelijk bleek. De gouverneur betuigde den kommandant zijn tevredenheid over diens activiteit tot redding van de brik, en bij Koninklijk besluit van 11 October 1822 no. 82 ¹⁾ werd besloten dien officier ter zake der stranding, „een onvermijdelijk ongeluk”, niets te laste te leggen.

Onder Cantz'laar werd, gelijk wij reeds zagen, steeds meer konvooi verleend naar de vaste kust wegens de maatregelen der oorlogvoerenden en van hun kapers, en op reis naar Holland tot aan de Mona-passage wegens de aanwezigheid van zeeroovers in de Caraïbische zee. Van de oorlogsschepen, die deze diensten verleenden, noem ik de *Zwaluw*, een oorlogsbrik onder den kapitein-luitenant ter zee J. J. de Jonge (1821), de *Kemphaan* onder den overste Dingemans, die de toren op Klein-Curaçao bouwde ²⁾, de korvet *Eendragt*, Zr. Ms. brik *Valk*, onder bevel van den kapitein-luitenant ter zee W. J. van Es, de korvet *Pallas* onder den kapitein-luitenant ter zee H. v. d. Velde, die de consuls Lobé, Grothe en Dieper in 1826 op Curaçao bracht, en de brik *Panter* onder bevel van den kapitein-luitenant ter zee D. Buys.

In 1825 werd de eerste geregelde pakketvaart tusschen het moederland en Curaçao ingesteld. Voorloopig zouden daartoe oorlogsvaartuigen worden gebezigd onder bevel van een zeeofficier. Den 1sten van alle twee maanden, ingaande 1 Augustus 1825, vertrok een pakketboot van Hellevoetsluis. De rijksbrik *Zwaluw*, onder bevel van den luitenant ter zee 1e klasse F. H. Ampt was de eerste, die, 4 October 1825, op Curaçao aankwam. Daarna volgden de brikken *Sirene* en *Brak*. Op Curaçao bleven zij een maand. In verband daarmee werd een reglement op de posten ³⁾ gemaakt. Het tarief voor een brief naar Curaçao was f 1.20 en vandaar naar Holland 4 gld. In afwachting van de invoering van een zegel zou de post

¹⁾ Oud-archief no. 304.

²⁾ Zie P. A. Euwens, *Klein Curaçao* in dit tijdschrift 7de jg., bladz. 406.

³⁾ Opgenomen in *de Cur. Crt.* van 24 Dec. 1825.

directeur J. A. F. Hellmund aan de voorzijde der brieven zijn naamteekening stellen. Twee jaar later werd de stoompakket *Curaçao* in de vaart gebracht ¹⁾. Op deze eerste reis had dit schip o. a. de opperbergraad Stifft aan boord.

¹⁾ Over dit schip, een raderstoomschip zie men J. W. van Nouhuys, „'s Konings Stoom Packet Curaçao" in *Marineblad* 1923, bladz. 3 e. v. en *De eerste Nederlandsche transatlantische stoomvaart in 1827 van Zr. Ms. stoompakket Curaçao*.

13. FRANS ROYER

14. C. R. TH. KRAYENHOFF
(1758–1840)

15. J. M. VAN ESP
(1792–1843)

16. R. H. ESSER
(1800–1864)